

ADI SOYADI:

SINIF:

Sınırları belli bir alanda, belli bir süre içinde yaşayan insan sayısına “**nüfus**” denir. Bir yerde nüfus **doğumlarla ve göçlerle artar**. Doğumla artan nüfusa **doğal nüfus artışı** denir. **Gerçek nüfus artışında ise göçler de etkilidir**.

Nüfusun artışı üzerinde;

- 1-Doğumların artması
- 2-Ortalama ömrün uzaması
- 3- Devlet politikaları
- 4-Sağlık(tıp) ve beslenme şartlarının iyileşmesi
- 5- Yaşam standardının yükselmesi
- 6-Gelenekler ve dini inançlar etkili olmuştur.

Nüfusu ve nüfusun çeşitli özelliklerini tespit etmek amacıyla belirli bir günde yapılan sayıma “**nüfus sayımı**” denir.

Nüfus sayımları bir ülkedeki nüfusun miktarı, niteliği, ekonomik faaliyetlere göre dağılımı, yaş grubu ve cinsiyet yapısı gibi özelliklerin bilinmesi gerekir ki ileriye dönük bir kalkınma planı yapılabilin. Eskiden daha çok asker sayısını ve vergi gelirleri için nüfus sayımı yapılmıştır. Modern nüfus sayımlarının yapılmasının nedeni **nüfusun niteliklerini** tespit etmektir. Çünkü ülke kaynaklarının doğru kullanılmasında ve kalkınma önceliklerinin belirlenmesinde nüfusun niteliklerinin bilinmesi önemlidir.

Nüfus sayımları sonucunda nüfusa ait şu bilgilere ulaşılır:

- *Ülkenin nüfus miktarı
- *Yaş grupları
- *Kent ve kırsal nüfusu
- *Nüfusun eğitim durumu
- *Nüfusun mesleklere göre dağılımı
- *Nüfusun cinsiyet durumu
- *Nüfus hareketleri

Nüfus artış hızı: Bir yerde, bir yıl içinde doğanlarla kazanılan nüfus ölümlerle kaybedilen nüfustan fazla ise orada doğal nüfus artışı vardır ve bu artış oranı yüzde(%) veya genelde binde(%0) olarak ifade edilir. Dünya’da nüfus artış hızı ortalama %0 12 civarındadır. Bu oran gelişmemiş ülkelerde çok yüksek iken (%0 20-30) gelişmiş Avrupa ülkelerinde ise çok düşüktür (%0 1-4)

Gelişmemiş ülkelerde doğal nüfus artışı (doğum) yüksektir.

Gelişmiş ülkelerde ise doğum oranı az olduğundan doğal nüfus artışı düşük hatta eksidedir. Buralarda nüfus artışı daha çok göçlerle olur.

NOT1: Bir ülkede yıllık gerçek nüfus artışı, doğal nüfus artışından az ise o ülke başka ülkelere göç veriyor demektir.

NOT2: Bir ülkede nüfus artış hızı kalkınma hızından fazla ise; Ülke gelişemez, kişi başına düşen milli gelir azalır, işsizlik olur, iç ve dış göçler olur, tasarruflar azalır...

NOT3: Bir ülkede nüfus artış hızının yıldan yıla düşmesi orada nüfusun azaldığı anlamına gelmez.

NOT4: Nüfus (İnsan) bir güçtür. Gelişmiş ülkeler nüfusun temel ihtiyaçlarını karşıladıkları için nüfusu artırmak isterler. Örneğin Almanya. Ancak gelişmemiş ülkelerde nüfus ciddi bir sorundur. Çünkü nüfusun beslenme, barınma, eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçları karşılanamaz.

NOT5: Dünya nüfusunda 3 büyük sıçrama dönemi olmuştur.

1. İnsanların **alet yapımını** keşfetmesiyle,
2. **Yerleşik hayata** geçince,
3. **Sanayi İnkılabı** ile gerçekleşmiştir.

NÜFUSUN DAĞILIŞINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER

- 1-İklim şartları
- 2-Yerçekilleri
- 3- Yükselti
- 4-Toprak özellikleri
- 5-Su kaynakları
- 6-Bitki örtüsü
- 7- Ulaşım
- 8-Tarım
- 9-Sanayi ve ticaret
- 10-Yer altı kaynakları
- 11- Turizm
- 12- Kara ve denizlerin dağılışı

DÜNYANIN SIK (YOĞUN) NÜFUSLU YERLERİ

- 1-Güney ve Güneydoğu Asya (Pakistan, Hindistan, Çin, Bangladeş, Japonya, Endonezya)
- 2-Avrupa kıtası (Özellikle Batısı Hollanda, Belçika gibi)
- 3-Kuzey Amerika’nın doğu kıyıları
- 4- Afrika’da Nil vadisi ve Gine körfezi kıyıları

DÜNYANIN SEYEREK NÜFUSLU YERLERİ

- 1- Kutuplar ve Çevreleri (Antarktika, Gröndland, Sibirya)
- 2-Kurak bölgeler ve Çöller (Büyük Sahra, Orta Asya, Avustralya ve Amerika içleri)
- 3-Yüksek dağlar (Himalaya, Tibet, Kayalık ve And Dağları)
- 4- Ekvatorial bölgede yağmur ormanları alanları (Amazon ve Kongo havzaları)
- 5- Bataklıklar ve Karasal bölgeler

NÜFUS ARTIŞININ OLUMSUZ SONUÇLARI

- 1-Kişi başına düşen milli gelir azalır.
- 2- Kalkınma hızı düşer (Demografik yatırımlar arttığı için)
- 3-İşsizlik artar.
- 4-İç ve dış göçler artar.
- 5-Altyapı, trafik, eğitim, sağlık gibi alanda sorunlar ortaya çıkar.
- 6-Doğal kaynakların kullanımı ve tüketimi artar.
- 7-Çevre kirliliği artar.
- 8-Şehirlerde konut sıkıntısına bağlı olarak plansız, çarpık kentleşme ve gecekondulaşma artar

NÜFUS ARTIŞININ OLUMLU SONUÇLARI

(Bu sonuçlara bakarken devlet gözüyle bakmamız gerekiyor. Çünkü nüfus planlaması bir devlet politikasıdır.)

- 1- Mal ve hizmetlere olan talep artar.
- 2- İç ticaret hacmi genişler
- 3- Devletin vergi gelirleri artar
- 4- İşçi ücretleri düşer.
5. Askeri güç artar.

NÜFUSUN YAPISI

Nüfus yaş, eğitim, kırsal – kent durumu, çalıştığı sektör (tarım, sanayi, hizmet) gibi alanlarda incelenmesidir. Böylece ülkenin gelişmişlik seviyesi hakkında çıkarımda bulunabiliriz.

- 0-14 Genç Nüfus
- 15-64 Olgun Nüfus (Çalışma Çağındaki Nüfus)
- 65 + Yaşlı Nüfus

NOT: Gelişmiş ülkelerde orta ve yaşlı nüfus fazla, gelişmemiş ülkelerde ise doğumlar fazla olduğundan genç nüfus fazladır.

NOT: Genç ve Yaşlı nüfusa bağımlı Nüfus denir. Gelişmemiş ülkelerde nüfusun bağımlılık oranı yüksektir.

NOT: 15 – 64 yaş arasındaki nüfusa çalışma çağındaki nüfus denir. Bu nüfus içinde çalışan nüfusa aktif, faal nüfus denir. Gelişmiş ülkelerde işsizlik sorunu az olacağı için nüfusun aktiflik oranı yüksektir.

ARİTMETİK NÜFUS YOĞUNLUĞU

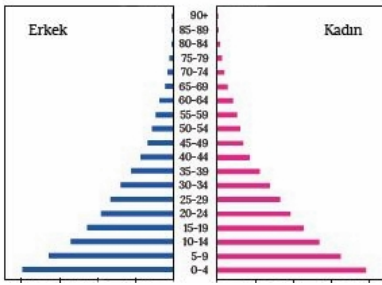
Toplam nüfusun yüz ölçüme bölünmesiyle bulunur. Km²'ye düşen insan sayısını gösterir. Nüfusu fazla yüzölçümü az olan yerlerde aritmetik yoğunluk fazladır. Hollanda, Bangladeş ülkemizde Marmara Bölgesi gibi.

NÜFUS PİRAMİTLERİ

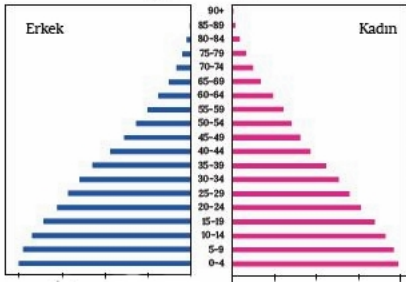
Bir ülke nüfusunun yaş durumunu gösteren grafiklere nüfus piramidi denir.

Nüfus piramitlerine bakılarak;

- Nüfusun yaş ve cinsiyete göre dağılımı,
- Nüfusun bağımlılık durumu,
- Ortalama yaşam süresi gibi özellikleri tespit edilebilir.
- Nüfus piramitlerine bakılarak **ülkenin gelişmişlik düzeyi** hakkında yorum yapılabilir.

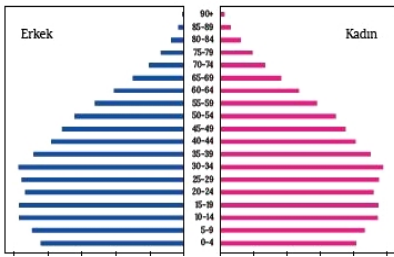

Bu tür piramitler, yüksek doğum ve ölüm lerin yaşandığı sanayi devrimi öncesi toplumlarda görülür. Günümüzde az gelişmiş Afrika ülkelerinde rastlanır: Angola, Brundi, Benin gibi...

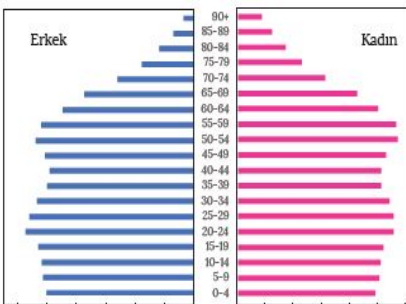
Doğum oranlarının yüksek olmasına karşılık ölüm oranlarının azalmaya başladığı ülkelere ait nüfus piramididir. Doğum oranları yüksek olduğu için piramidin alt kısmı geniştir. Sağlık koşullarının düzelmeye

başlamasıyla ölüm oranları azalmıştır. Bolivya, Filipinler ve Hindistan gibi yeni gelişmekte olan ülkelerin nüfus piramitleri bu şekildedir.

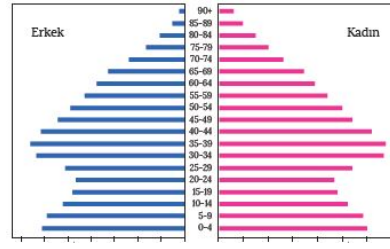

Son yıllarda doğum oranının hızla düştüğü ülkelere ait nüfus piramididir. Bu durum, ülkelerin gelişmişlik seviyesinin yükselmeye başladığını gösterir. Bangladeş, Çin ve Brezilya gibi ülkelerin nüfus

piramidi bu şekildedir. Ülkemizde nüfus planlamasından sonra görülmeye başlamıştır.

Arıkovanı şeklindeki nüfus piramidinde doğum ve ölüm oranları çok düşüktür. Bu ülkelerde aktif nüfus oranı fazla, ortalama yaşam süresi uzun, yaşlı nüfus çoktur. ABD, İngiltere ve İsveç gibi gelişmiş Avrupa ülkeleri buna örnektir.

Belirli bir süreçte düşük olan doğum oranlarının sonradan artış gösterdiği ülkelere ait nüfus piramididir. Rusya ve İrlanda gibi ülkelerin nüfus piramitleri bu şekildedir

TÜRKİYE'DE NÜFUS

** Osmanlı döneminde 2. Mahmut döneminde nüfus sayımı yapılmıştır. Bu dönemdeki sayım askeri gücü belirlemek amacıyla yapıldığı için yalnızca erkekler sayılmıştır.

** Cumhuriyet tarihinde ilk sayım 1927 yılında yapılmıştır. Buna göre nüfusumuz 13,6 milyondur. Bundan sonra sonu sıfır ve beş ile biten her beş yılda bir sayım yapılmasına karar verilmiştir. Günümüzde ise adrese dayalı nüfus kayıt sistemi üzerinden nüfus otomatik olarak yapılmaktadır.

** Ülkemizdeki nüfus değişimi üç dönem halinde incelenir:

1927 – 1960 arası: Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı gibi olaylardan sonra doğum oranlarını artırıcı politikalar uygulanmıştır. Kaybedilen savaşlar sonrası Anadolu'ya yapılan Türk göçleri ile 1939 yılında Hatay'ın ana vatana katılması da nüfusun artmasını sağlamıştır. Ancak II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla erkeklerin uzun süreli olarak askere alınması ve ortaya çıkan bazı ekonomik sorunlar, nüfus artış hızının tekrar düşmesine neden olmuştur. Savaşın ardından nüfus artış hızı tekrar artış eğilimine girerek normal seyrine dönmüştür. Bu dönemin sonlarına doğru sağlık koşullarının iyileşmesi ve ölüm oranlarının azalması nüfusun da hızlı bir artış göstermesinde etkili olmuştur.

1960-1985 arası: Bu dönemde Türkiye'de aile planlamasına yönelik yapılan çalışmalarla sosyal ve ekonomik hayatta yaşanan gelişmelere bağlı olarak ülke nüfusunun artış hızında bir azalma görülmüştür. Ayrıca dış ülkelere doğru gerçekleşen (özellikle Almanya) işçi göçlerinin de ülkemizdeki nüfus artış hızının düşmesinde etkili olduğu söylenebilir.

1985 yılı sonrası: Bu dönemin başında Türkiye nüfusunun artış hızında ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında şehirleşmeye bağlı olarak değişen aile yapısı, kadınların iş hayatında aktif rol alması, evlilik yaşının yükselmesi, eğitimdeki ilerlemelerle tarım dışı sektörlerdeki istihdam artışı etkili olmuştur.

TÜRKİYE'DE NÜFUSUN YOĞUN OLDUĞU YERLER

İklim ve yer şekillerinin elverişli olduğu, tarım, sanayi ve ulaşımın geliştiği yerlerde nüfus yoğunudur. Buralar:

- 1.Marmara İstanbul, İzmit ve Bursa Çevresi
2. Kıyı Ege'de İzmir ve çevresi
3. İç Anadolu'da Ankara Eskişehir Çevresi
4. Akdeniz'de Adana, Mersin Çevresi
5. Karadeniz'de Samsun, Ordu Trabzon Kıyıları
6. Güneydoğu Anadolu'nun Batısı (Antep Çevresi)

NOT: Yer şekillerinin engebeli (*Hakkâri, Menteşe, Yıldız Dağları, Çanakkale, Batı Karadeniz, Toroslar vb.*) iklimin sert (*Doğu Anadolu*), kuraklığın belirgin olduğu (*Tuz Gölü Çevresi*) yerlerde nüfus seyrekir.

TÜRKİYE NÜFUSUYLA İLGİLİ BAZI BİLGİLER:

1. Türkiye'de 1980 yılında ortanca yaş 19 iken 2017 yılında 31,7 olmuştur. Bu durum, ülkemizin gelişmişlik seviyesinin yükseldiğinin göstergesidir.
2. İstanbul, İzmir gibi göç alan yerlerde erkek nüfus oranı fazla iken göç veren Karadeniz gibi yerlerde kadın nüfusu fazladır. Bu durum göçlerin daha çok iş bulmaya yönelik olduğunu gösterir.
3. Cumhuriyetin ilk yıllarında Tarımda çalışanların oranı %90 iken günümüzde bu oran % 18e düşmüştür. Bu durum ülkenin geliştiğini gösterir.
4. Ülkemizde nüfusun sektörel dağılımı şöyledir:
Tarım: % 18
Sanayi: % 27
Hizmet: % 54
5. 1927 yılında %75 olan kırsal nüfusu, sürekli azalarak 2017 yılında %7'ye kadar gerilemiştir. Bu durum köyden kentin sonucudur. Ayrıca büyükşehir kanununa göre bazı kırsal yerlerin şehir nüfusu sayılması da bu durumda etkili olmuştur.
6. Kırsal nüfus tarım ve hayvancılığın yapıldığı yerlerde fazladır. Ülkemizde Kırsal nüfusun en fazla olduğu yer Karadeniz, en az olduğu yer Marmara'dır.
7. Ülkemizde en az nüfus artış oranı 1940 – 45 yıllarında gerçekleşmiştir. Bunun sebebi 2. Dünya savaşı ve yaşanan ekonomik olumsuzluklardır. En yüksek artış 1960 yılıdır.
8. 1980'lerden sonra nüfus artış hızı azalma eğilimine girmiştir. Kadının çalışma hayatına girmesi, köyden kente göç, ailelerin bilinçlenmesi, eğitim seviyesinin yükselmesi, doğum kontrol yöntemlerinin teşvik edilmesi gibi faktörler etkili olmuştur.

NÜFUS HAREKETLERİ: GÖÇLER

Nüfusun yer değiştirmesine **göç** denir. Göçler; Sosyal, Siyasal veya doğal olaylara bağlı olabilir. Günümüzdeki göçlerin en önemli sebebi ekonomik kaynaklıdır. Önemli göçler:
Tarih öncesi dönemde göçler
Türklerin Orta Asya'dan göçleri
Kavimler Göçü
Keşfedilen yeni kıtalara (Amerika'ya) göçler
Sanayi İnkılabıyla olan göçler
Mübadele Göçleri
Avrupa'ya işçi göçü
Savaşlar ve sosyal olayların neden olduğu göçler
Beyin Göçü
Doğal afetlerin neden olduğu göçler

NOT: Ülke içinde olan göçlere **İÇ GÖÇ**, ülke dışına olan göçlere ise **DIŞ GÖÇ** denir.

Ülkemizde İç göçler genelde köyden şehre, doğudan batıya doğru olmuştur. Bunun sonunda Marmara Bölgesi aşırı nüfuslanmış, Karadeniz ve Doğu Anadolu ise boş kalmıştır.

Dış Göçlere 1960 lı yıllardan sonra başta Almanya olmak üzere Avrupa'ya ve son zamanlarda Suriye ve Irak'tan ülkemize olan göçler örnek verilebilir.

Savaş, baskı, ihtilal gibi durumlarda kendi ülkesinden kaçarak başka ülkelere sığınmak zorunda kalanlara **Mülteci** denir. Mülteciler daha bir yaşam umuduyla genelde gelişmiş ülkelere giderler.

MEVSİMLİK GÖÇ: Birkaç ay gibi kısa süreliğine yapılan göçlere Mevsimlik Göç denir. Birkaç çeşidi vardır:
Tarım (Çukurova'da pamuk, Ege'de zeytin, Karadeniz'de fındık tarımı)
Turizm (Akdeniz ve Ege sahillerine yazın olan göçler)
Yaylacılık (Karadeniz ve Akdeniz'de yaylalara yapılan göçler)

İç Göçlerin Sebepleri

- *Hızlı nüfus artışı ve buna bağlı oluşan işsizlik
- *Köyün itici, şehrin çekici özellikleri (eğitim, sağlık, iş vb.)
- *Tarımda makineleşme
- *Kan davası, terör gibi sosyal olaylar
- *Miras yoluyla tarım topraklarının bölünmesi...

İç Göçlerin Sonuçları

- *İç göçler genelde doğudan batıya, köyden şehre olmuştur.
- *Nüfus dağılımında dengesizlik
- *Kırsal kesimde yatırımlarda verimsizlik
- *Şehirlerde eğitim, sağlık ve altyapı, konut sıkıntısı, trafik, yeşil alanların yetersizliği gibi problemler
- *Gecekondulaşma (Çarpık kentleşme)
- *Şehirde kültürel yozlaşmalar, hırsızlık, gasp gibi sorunlar

NOT: İç göçlerin temel sebebi **hızlı nüfus artışı** ve buna bağlı olarak ortaya çıkan **işsizliktir**.

NOT: İç göçler sonunda sorunlar çözülmemiş sadece yer değiştirmiştir. Örneğin köydeki işsizlik şehre taşınmıştır.

ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi doldurun.

- Antalya'ya turizmin etkisiyle yapılan göçler ..... Mevsimlik Göç
- 1960'larda Türkiye'den başka ülkelere çalışma amaçlı yapılan göçler .....
- Türk işçilerin 1980'de Orta Doğu'ya göç etmesi .....
- 1923 Lozan Antlaşması ile ülkemize gelen göçler .....
- Bilim insanlarının başka ülkelere göç etmesi .....
- Suriye'den Ürdün'e savaştan dolayı giden insanlar .....
- Afrika'dan Amerika'ya köle olarak götürülen insanlar .....
- Hunların batıya doğru göç etmesi .....
- İnşaat sektöründe çalışmak amacıyla Bursa'ya gelenler .....
- Sanayi Devrimi ile birlikte nüfusta görülen en fazla artış ve değişim hangi kıtada gerçekleşmiştir? .....
- Gelişmiş ülkelerde ortalama yaşam süresinin uzun olması ne gibi sorunlara sebep olur? .....
- Az gelişmiş ülkelerde doğum oranlarının yüksek olması ne tür problemlere sebep olur? .....

Aşağıdaki tabloda nüfus artışına bağlı olarak ortaya çıkan bazı olumlu ve olumsuz sonuçlar numaralandırılarak verilmiştir. İlgili numaraları doğru olacak şekilde aşağıda verilen noktalı yerlere yazınız.

1 Mal ve hizmetlere olan talepler artar.	2 Nüfusun dağılışı dengesizdir.	3 Üretim artar.	4 Ekonomik kalkınma hızı düşer.	5 İç ve dış göçler artar.
6 Vergi gelirleri artar.	7 Nüfusun temel ihtiyaçlarının karşılanması zorlaşır.	8 Sağlık ve eğitim hizmetleri yetersiz kalır.	9 İş gücü artar ve işçi ücretleri ucuzlar.	10 Doğal denge bozulur.

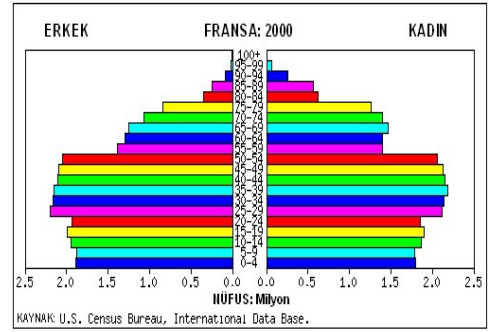
- a) Nüfus artışının olumlu sonuçları: .....
- b) Nüfus artışının olumsuz sonuçları: .....

AŞAĞIDAKİ BOŞLUKLARI UYGUN ŞEKİLDE DOLDURUN.

- Günümüzde nüfus sayımı yapılmasının iki sebebini yazın.
.....
- 0-14 ile 65 ve üzeri yaştaki nüfusa .....denir.
- 1700 lü yıllardan sonra Avrupa kıtasındaki nüfus artışının en önemli sebebi: ....., Amerika kıtasındaki nüfusun artmasının sebebi:.....
- Dünya üzerinde kuraklıktan dolayı nüfusu az olan iki yer yazın: .....
- Çalışan nüfusa ..... Denir.
- Dünyada 1930 – 1950 yılları arasında nüfus artış hızı yavaştır. Bunun sebebi: .....
- Dünyada nüfusun en yoğun olduğu yerler Orta kuşak tır. Bunun sebebi: .....
- Ekvatorial bölgede insanlar yerleşim açısından yüksek dağları tercih ederler. Bunun sebebi: .....
- Nüfus için olan yatırımlara ..... yatırım denir.
- Modern anlamdaki ilk nüfus sayımı .....’te yapılmıştır.

Aşağıdaki ifadeleri D / Y yazınız.

- Modern nüfus sayımlarının yapılmasının nedeni nüfusun niteliklerinin tespit etmektir. ( )
- Nüfus piramitlerinden ülkelerin gelişmişlik düzeyi belirlenebilir. ( )
- Son yirmi yılda Dünyanın nüfus artış hızı ve dünya nüfusu sürekli artış gösterir. ( )
- Arıkovanı şeklindeki nüfus piramidi düşük doğum ve ölüm oranlarının olduğu gelişmiş ülkelerde görülür. ( )
- Savaşlar ve göçler nüfusun cinsiyet dağılımını bozabilir. ( )
- Çalışan nüfusa olgun nüfus denir. ( )

Yukarıdaki nüfus piramidi Fransa'nın 2010 yılına aittir. Piramide bakarak aşağıdaki boşluklara özellik yazın.

- Gelişmişlik seviyesi .....
- Bebek ölüm oranı .....
- Kişi başına düşen milli gelir .....
- Ortalama yaşam süresi .....
- Eğitim sağlık gibi altyapı hizmetleri .....

AŞAĞIDAKİ BOŞLUKLARI DOLDURUN.

- Çalışan, etkin, faal nüfusa ..... nüfus denir.
- Ülkemizde ilk nüfus sayımı ..... yılında yapılmıştır.
- Deprem, yangın, kuraklık gibi faktörler göçe neden olan ..... faktörlerdir.
- Turizm amaçlı yapılan göçler ..... göçlerdir.
- Ülkemizde nüfusun büyük kısmı ..... sektöründe çalışır.
- Ülkemizde dağlık yerlerde nüfus seyrek. Buna iki örnek verin. ....
- Ege’de nüfusun en seyrek olduğu yer .....’dir. Bunun sebebi: .....